[2019] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 212

ਸ਼ਿਓਲੀ ਹਾਟੀ

ਬਨਾਮ

ਸੋਮਨਾਥ ਦਾਸ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5388-5389)

ਜੁਲਾਈ 11, 2019

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਗਾਰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890:

ਧਾਰਾਵਾ 7 ਅਤੇ 12 - ਅਰਜ਼ੀ ਅਧੀਨ - ਪਿਤਾ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ) ਦੁਆਰਾ - ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ - ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮਾਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ - ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮਵਰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ - ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2019-2020 ਲਈ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ - ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲਾਂ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 26.4.2018 ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ 2018-2019 ਲਈ ਊਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਨਾਮਵਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਊਟੀ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ – ਕਿਹਾ: ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ

ਕਸਟਡੀ ਜਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰੇਂਸ ਪੈਟ੍ਰੀਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੇ। - ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ - ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਖਰਕਾਰ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

XXXXXX

ਸ਼ਿਓਲੀ ਹਾਥੀ ਬਨਾਮ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾਸ 213

ਕਿਹਾ : 1. ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਮਤਭੇਦ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਆਮ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਕ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 16] [224-E-F]

ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰੋਮਾਨੀ ਸਿੰਘ **(2017) 3 SCC 231 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

2. ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਸਟਡੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰੇਂਸ ਪੈਟ੍ਰੀਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਫਾਰਮੂਲੇ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 18, 19 ਅਤੇ 22) [225-E; 225-F-G; 230-F]

ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ **(2009) 1 SCC 42: [2008] 16 SCR 396;** ਥ੍ਰਿਟੀ ਹੋਸ਼ੀ ਡੋਲੀਕੁਕਾ ਬਨਾਮ ਹੋਸ਼ਿਆਮ ਸ਼ਵਕਸ਼ਾ ਡੋਲੀਕੁਕਾ **(1982) 2 SCC 544: [1983] 1 SCR 49;** ਨੂਤਨ ਗੌਤਮ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌਤਮ **(2019) 4 SCC 734 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

3. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਊਟੀ ਦੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਖਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮਾਂ ਦੇ ਉਡਾਣ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਤੋਂ ਊਟੀ ਵਿਖੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ

ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਊਟੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2019-2020 ਤੋਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੈਕਰਡ ਹਾਰਟ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2018-2019 ਲਈ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 13,14) [223-E-H; 224-A-B]

XXXXXX

4. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 26.04.2018 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰਕਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15] [224-C]

5. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ

ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22] [230-F-H]

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
(2017) 3 SCC 231	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 16
[2008] 16 SCR 396	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 18
[1983] 1 SCR 49	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 19
(2019) 4 SCC 734	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 21

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5388-5389

XXXXXX

ਸ਼ਿਓਲੀ ਹਾਥੀ ਬਨਾਮ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾਸ 215

ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 26.04.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ, 2016 ਦੇ F.A. ਨੰਬਰ 59 ਵਿੱਚ 2016 ਦੇ F.A. ਨੰਬਰ 68 ਦੇ ਨਾਲ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਸੁਦੀਪ ਡੇ, ਨਵਦੀਪ ਜੈਨ, ਨਿਕਿਲੇਸ਼ ਰਾਮਚੰਦਰਨ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਸ਼ੋਕ ਪਨੀਗਰਾਹੀ, ਅਨਮੋਲ ਤਾਇਲ, ਐਸ. ਵਿਨੈ ਰਤਨਾਕਰ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ। (Leave Granted)

2. ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 26.04.2018 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ 2016 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 59 ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ 2016 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 68 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890 ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 7 ਅਤੇ 12 ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ 2012 ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 11 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 31.03.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ:

3.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਾਲ 2003 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2006 ਤੋਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਵਿਵਾਦ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। 09.04.2007 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਘਰ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਅਦਿਤੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਥਾਰਟੀਆਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ

ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਲ 2008 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2008 ਦੇ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 204 ਵਜੋਂ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 498 A ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ FIR ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਸਾਲ 2008 ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ, ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 2008 ਦੇ ਵਿਆਹ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 3358 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

3.2 ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 2008 ਦੇ ਕਦਮਾ PS ਕੇਸ ਨੰਬਰ 204 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 11.09.2009 ਨੂੰ, ਬੰਗਲੁਰੂ ਦੀ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ ਨੇ 11.09.2009 ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਾ ਇਕਪਾਸੜ ਫਰਮਾਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। 2009 ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 518 ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ 19.12.2009 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤੇ ਵਜੋਂ 5,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਦਿਤੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 5,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਇਕਪਾਸੜ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜਨਵਰੀ, 2010 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ

ਹਰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

3.3 ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿਖੇ ਗਾਰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890 ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 7 ਅਤੇ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚੇ ਅਦਿਤੀ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਗਾਰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 27.03.2012 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤਹਿਤ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਦੀ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2012 ਦੇ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 11 ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸੋਧ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਕ ਰਾਹਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮਵਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ/ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਸੋਧ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ 16.05.2013 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ 31.03.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ 2012 ਦੇ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 11 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਭਾਵ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼। ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 41 ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ:

XXXXXX

"41. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਦਿਤੀ ਬਿਸ਼ਾਸਖਾ ਦਾਸ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀ 11 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ, ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕੇਸ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹਰੇਕ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਦਿਤੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਲਈ ਅਦਿਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਯਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਿਤੀ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਭਾਵ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2019-2020 ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਦਿਤੀ ਬੋਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਕੈਲੰਡਰ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ, ਹਵਾਈ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ V ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿਰਾਸਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

3.4 ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਦਿਤੀ 11 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹਰੇਕ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਅੱਧਾ ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2019-2020 ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

3.5 ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2016 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 59 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 2016 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 68 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 17.11.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੈਕਰਡ ਹਾਰਟ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ ਹੈ। 28.11.2016 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਸੈਕਰਡ ਹਾਰਟ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਲਾ ਮਾਰਟਿਨੀਅਰ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। 28.11.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2016 ਦੀ SLP (ਸੀ) ਨੰਬਰ 37915-37916 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 23.12.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 26.04.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਸੈਸ਼ਨ 2018-2019 ਲਈ ICSE ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ 21.07.2018 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 10.07.2018 ਨੂੰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮਿਤੀ 10.07.2018 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ:

XXXXXX

"ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੀ ਅਦਿਤੀ ਬਿਸਾਖਾ ਦਾਸ ਨੂੰ ਊਟੀ ਦੇ ਗੁਡ ਸ਼ੇਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2018-19 ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ 2 ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਹੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਕਤ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ

ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਊਟੀ ਦੇ ਉਕਤ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

XXXXXX

3.6 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 26.04.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਖਰਕਾਰ, ਬੱਚੀ, ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਣਚਾਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁੱਡ ਸ਼ੇਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 12.12.2018 ਨੂੰ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅੱਧ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਾ 13.01.2019 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਨਮਦਿਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਰਾਂਚੀ ਤੋਂ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਲਈ ਉਡਾਣ ਫੜਨੀ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਸੀ। 14.01.2019 ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਬੱਚੀ ਨੇ CISF ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। CISF ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਥਾਣੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਆਏ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸ਼ੈਲਟਰ ਹੋਮ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ, ਰਾਂਚੀ (ਝਾਰਖੰਡ) ਨੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 21.01.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ:

"ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਸਾਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਸਹਿਣ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਕੂਲ ਇਸ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, I.A. ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।

XXXXXX

3.7 ਮਿਤੀ 21.01.2019 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੈਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 21.02.2019 ਨੂੰ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ, ਰਾਂਚੀ, ਝਾਰਖੰਡ ਅਤੇ 29.01.2019 ਅਤੇ 02.02.2019 ਨੂੰ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਮਿਤੀ 03.05.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ 22.05.2019 ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਛੁੱਟੀ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 01.07.2019 ਨੂੰ ਹੋਈ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਊਟੀ ਦੇ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਡਾਕਟਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ਜਿੱਥੇ ਮਾਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 2019 ਦਾ I.A. ਨੰਬਰ 74433 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2019-2020 ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਮਵਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਲਾ-ਮਾਰਟਿਨੀਅਰ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਲੋਰੇਟੋ ਕਾਨਵੈਂਟ ਐਂਟਾਲੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ 20.05.2019 ਨੂੰ ਡਾ. ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰਾਓ, ਬਾਲ ਮਾਹਰ, ਹਸਪਤਾਲ ਰੋਡ, ਊਟੀ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ, ਪੂਰਬੀ ਸਿੰਘਭੂਮ, ਝਾਰਖੰਡ ਤੋਂ ਅਦਿਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

6. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੱਚੀ ਅਦਿਤੀ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ

ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2018-2019 ਲਈ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ ਦਿ ਚਾਈਲਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਸਿਹਤ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਈ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਭਾਰ ਅਤੇ ਉਚਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਚ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਹਿ-ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਮ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੱਚਾ ਨਿਰਪੱਖ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਚਾਲਾਂ ਖੇਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

XXXXXX

7. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

8. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 26.04.2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ। ਹੁਣ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੈਕਰਡ ਹਾਰਟ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2017-2018 ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੈਕਰਡ ਹਾਰਟ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਕੂਲ ਤੋਂ 21.03.2018 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 16 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੱਢੀ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:

"ਵਿਸ਼ਾ :- ਅਦਿਤੀ ਬਿਸ਼ਕ ਦਾਸ ਦੀ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ।

Sir,

ਕੇਸ ਨੰਬਰ - Cont.(Cr.)-08/2017 ਮਿਤੀ 4600/17.03.2018 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਅਦਿਤੀ ਬਿਸ਼ਾਖਾ ਦਾਸ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ 16510 ਹੈ, ਔਸਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਾਲ 2017 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਸੈਕਰਡ ਹਰਡ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ

ਕਲਾਸ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬੱਚੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

XXXXXX

ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਮਾਂ ਬੱਚਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਿਤੀ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਪਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਪਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ। ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿਸਟਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਏ.ਸੀ.
ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਿਕਾ
ਸੈਕਰਡ ਹਰਡ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ।"

9. ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ, ਪੂਰਬੀ ਸਿੰਘਭੂਮ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ। 10.04.2018 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਬੱਚੀ ਅਦਿਤੀ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਅਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ:

“5. ਵਿਦਿਅਕ ਹਾਲਤ:- ਹੁਣ ਅਦਿਤੀ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਦੇ ਸੈਕਰਡ ਹਾਰਟ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਔਸਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ ਪਰ ਅਦਿਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਬਿਹਤਰ ਵਿਦਿਅਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਣਾਅ ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਦੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਕਰੇਗੀ।”

10. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਆਖਰਕਾਰ ਕਿਹਾ:

"21. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਮਵਰ ਸਕੂਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ICSE ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੈਸ਼ਨ 2018-19 21.07.2018 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੜਕੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਗੁਆਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਇੰਟਰਵਿਊ 10.05.2018 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1977 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਚਨਬੱਧ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫੈਸਿਲੀਟੇਟਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਬੋਤਮ ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਅਭਿਆਸਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਿਆਨ ਪਿੰਡ, ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਮਵਰ ਫਿਨੀਸ਼ਿੰਗ ਸਕੂਲ, 9-ਹੋਲ ਗੋਲਫ ਕੋਰਸ, ਹਸਪਤਾਲ, ਬੈਂਕ, ਸਬਜ਼ੀ ਫਾਰਮ, ਡੇਅਰੀ ਅਤੇ ਪੋਲਟਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੀਲਗਿਰੀ ਵਿੱਚ 150 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਬੋਰਡਿੰਗ

ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਲਈ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਹੈ। ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਘਰ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲਜ਼ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਫੈਕਲਟੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਲੋਬਲ ਵਿਲੇਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਸ਼ਿਓਲੀ ਹਾਥੀ ਬਨਾਮ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾਸ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.] 223

11. ਆਦੇਸ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 31.03.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਲਣਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

12. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਗਾਰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਬੱਚੀ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ।

13. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਊਟੀ ਦੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਖਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਉਡਾਣ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਤੋਂ ਊਟੀ ਵਿਖੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਊਟੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

14. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2019-2020 ਤੋਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੈਕਰਡ ਹਾਰਟ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2018-2019 ਲਈ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

XXXXXX

15. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ 10.07.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰਕਾਰ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 26.04.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ। ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਖੁਦ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

16. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕਰੀਏ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਮੁੱਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਸੀਮਤ ਮੁੱਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 31.03.2016 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਮਤਭੇਦ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਆਮ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ 'ਤੇ

ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਕ ਹਨ। **ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰੋਮਾਨੀ ਸਿੰਘ, (2017) 3 SCC 231,** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਪੈਰੈਂਟਲ ਅਲਾਇੰਸਮੈਂਟ ਸਿੰਡਰੋਮ" ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 18 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗੱਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸੀ:-

"18. ..... ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਨੂੰ "ਪੇਰੈਂਟਲ ਅਲੀਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸਿੰਡਰੋਮ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ:

(i) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜੋ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੁਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਸੰਦੀਦਾ ਮਾਪਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਰਦਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਲਝਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬੱਚਾ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਹਰੇਕ ਮਾਪੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ, ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਆਪਣੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ।

XXXXXX

(ii) ਦੂਜਾ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਪੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਾਅਵੇ ਇੱਕ ਮਾਪੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੱਖੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਪਿਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮਤਭੇਦ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਮ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦਾ ਹੈ।

18. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਸਟਡੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ, (2009) 1 SCC 42 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ** ਨੂੰ ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਗਾਰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890 ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 43, 44, 45, 46 ਅਤੇ 51 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ:

"43. ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ "ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ" ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ।

44. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਈਆਂ। ਆਓ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

XXXXXX

45. ਸਰਸਵਤੀਬਾਈ ਸ਼੍ਰੀਪਦ ਵੇਦ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਪਦ ਵਾਸਨਜੀ ਵੇਦ ਵਿੱਚ, ILR 1941 Bom 455: AIR 1941 Bom 103; ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ;

"…. ਇਹ ਪਿਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਮਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਨਾਬਾਲਗ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।….

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

46. ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ ਬਨਾਮ ਜੈਕਬ ਏ. ਚੱਕਰਮੱਕਲ, (1973) 1 SCC 840 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1890 ਦੇ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਟੀਚਾ ਸਿਰਫ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਹਿਰਾਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਵਾਰਡ ਦੀ ਸਿਹਤ, ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਬੇਸ਼ਕ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਵਜੋਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ

ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

51. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਭਲਾਈ" ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸਹੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਤੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

19. ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰੇਂਸ ਪੈਟ੍ਰੀਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਥ੍ਰਿਟੀ ਹੋਸ਼ੀ ਡੋਲੀਕੁਕਾ ਬਨਾਮ ਹੋਸ਼ਿਆਮ ਸ਼ਾਵਕਸ਼ਾ ਡੋਲੀਕੁਕਾ, (1982) 2 SCC 544** ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 17 ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"17. ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ

ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ। ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਸ਼ਿਓਲੀ ਹਾਥੀ ਬਨਾਮ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾਸ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.] 227

20. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਮਾਂ, ਜੋ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ, ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਨੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਨਾ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 32 ਤੋਂ 35 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"32. ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਧੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਤਬਾਹਕੁੰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਲੜਕੀ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨਾਲ

ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੈਂਟਿਨ, ਜੇ. ਨੇ 28 ਜੂਨ, 1979 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਘਬਰਾਹਟ ਦੀ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 31 ਜੁਲਾਈ, 1981 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚਾਲੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਦੇਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੱਖੇ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫ ਝੱਲਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ, ਲੜਕੀ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਝਗੜੇ ਵਾਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ 'ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ, ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਅਤੇ, ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਮਝਦਾਰ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਣਾਅ ਨੇ ਲਗਭਗ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੱਖੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਬੱਚੇ ਲਈ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੌੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਘਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਣਾਅ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਆਮ ਵਿਕਾਸ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤਣਾਅ ਨਾਲ ਭਰੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਘਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਠੋਰਤਾ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ

ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਉਸਦੇ ਕੋਮਲ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਾ ਕਰੇ।

XXXXXX

33. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਦੀਆਂ ਨਸਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਆਮ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਸੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਰੂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮਾਹਰ ਨੇ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

34. ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੰਚਗਨੀ ਦੇ ਕਿਮਿਨਜ਼ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਟੇਅ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਕਤ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਹਿਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

35. ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਗਨੀ ਦਾ ਕਿਮਿਨਜ਼ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਚੰਗੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਸ਼ਿਓਲੀ ਹਾਥੀ ਬਨਾਮ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾਸ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.] 229

21. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ **ਨੂਤਨ ਗੌਤਮ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌਤਮ, (2019) 4 SCC 734** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਤੀ ਦੀ ਤਲਾਕ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇਕਪਾਸੜ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਪਾਸੜ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗਲੋਬਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ

ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਹਰੇਕ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ **ਥ੍ਰੀ ਹੋਸ਼ੀ ਡੋਲੀਕੁਕਾ (Supra)** ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਨਾ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 26 ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"26. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ ਨੇ ਕੋਮਲ ਲੜਕੀ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਦੇ

ਵਿਚਕਾਰ ਫਸੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਘਸੀਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨ ਦੁਖਦਾਈ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਲੜਕੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੰਦਭਾਗੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕ ਸੋਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਚਗਨੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਭੂਆ (ਪਿਤਾ ਦੀ ਭੈਣ) ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੋਰ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ।

XXXXXX

22. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਫਾਰਮੂਲੇ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

XXXXXX

23. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 29.01.2019 ਅਤੇ 02.02.2019 ਨੂੰ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ, ਝਾਰਖੰਡ ਅਤੇ ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। 01.07.2019 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੁੱਡ ਸ਼ੈਫਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ, ਊਟੀ ਤੋਂ 08.07.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ

ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੈਸੇਂਜਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

24. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 2016 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 59 ਅਤੇ 2016 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 68 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi